דרשוני כרך א — שרה והאשה השונמית

שרה והאשה השונמיתדנה פולבר

האשה השונמית לא הייתה ולא נבראה, אלא משל הייתה. משל למי? לשרה אמנו.

מלכים ב' בפרק ד(ח) וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֵם וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה וַתַּחֲזֶק־בּוֹ לֶאֱכָל־לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ יָסֹר שָׁמָּה לֶאֱכָל־לָחֶם. (ט) וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד. (י) נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה וְהָיָה בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה. (יא) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל־הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה. (יב) וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו. (יג) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ ו אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת. (יד) וַיֹּאמֶר וּמֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי אֲבָל בֵּן אֵין־לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן. (טו) וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד בַּפֶּתַח. (טז) וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה (אתי) [אַתְּ] חֹבֶקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר אַל־אֲדֹנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ. (יז) וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע. (יח) וַיִּגְדַּל הַיָּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו אֶל־הַקֹּצְרִים. (יט) וַיֹּאמֶר אֶל־אָבִיו רֹאשִׁי ו רֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ. (כ) וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל־בִּרְכֶּיהָ עַד־הַצָּהֳרַיִם וַיָּמֹת. (כא) וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא.

שרה אמנו אשה גדולה הייתה. נקראה עברייה משום שהקדוש ברוך הוא היה עובר עליה תמיד. מאחר שהתגלה לה, החזיקה בו. נתייעצה עם אברהם אשה, ועשו לו מעין בית: מי שביקשו ללמוד דרכיו היו נכנסים אל ביתם. כיוון שנכנסו – שוחחו, כיוון ששוחחו – היו מכניסין עצמן תחת כנפי השכינה.

נועץ הקדוש ברוך הוא במלאכיו: הנה חרדה שרה ואש אברהם, חרדה לדבר ה', מה לעשות לה? הרי מוצאת היא חן ושכל טוב בעיני כל אדם. ומה לעשות לה עוד?השיבו: אבל בן אין לה ו אשה זקן.

קרא הקדוש ברוך הוא אל שרה בפתח אוהל ודיבר אליה. אמר: שוב אשוב אלייך למועד הזה כעת חיה, והנה את, שרה, חובקת בן.

התחילה שרה צוחקת בקרבה, עד שפרץ צחוקה החוצה. אמרה: זָקַנתי – אחרי בלותי הייתה לי עדנה? הלוא חדל להיות לי אורח כנשים. עוד הוסיפה: אברהם אישי אף הוא זקן. ועוד ביקשה: אד-ני אלוהים, אל תכזב בי. אך ה' פקד על שרה: כאשר אמרתי וכאשר דיברתי אעשה. יראה שרה, פסק צחוקה ותהר שרה ותלד בן זקונים לאברהם למועד הזה אשר דיבר אליה אלוהים.

ותקרא שרה את שמו של הילד יצחק, לאמור: צחוק עשה לי אלוהים, כל השומע יצחק לי. כלום תבעתי מאברהם 'הבה לי בנים'? שמא בנים פיללתי להיניק?

בין כך ובין כך גדל הילד, נגמל, ויצא עם אביו להר המוריה.משעלו להר, ואמר אברהם 'השה לעולה – בני', מלמל הנער 'נפשי, נפשי.

נשא עוף השמים את קולו והביאו אל אמו, הניח את לחשו על ברכיה, בעדינות, כשם שמניחים איגרת אהבה.קראה שרה באיגרת, אמרה לקדוש ברוך הוא: המצחק אתה בי ובילד אשר ילדתי?וירע הדבר מאוד בעיני שרה על אודות בנה. סגרה בעדה ויצאה.

(כב) וַתִּקְרָא אֶל־אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָא לִי אֶחָד מִן־הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת וְאָרוּצָה עַד־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה. (כג) וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ (אתי) [אַתְּ] (הלכתי) [הֹלֶכֶת] אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם. (כד) וַתַּחֲבֹשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָהּ נְהַג וָלֵךְ אַל־תַּעֲצָר־לִי לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי לָךְ. (כה) וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר אֶל־

גֵּיחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הַלָּז. (כו) עַתָּה רֽוּץ־נָא לִקְרָאתָהּ וֶאֱמָר־לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיָּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם. (כז) וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הָהָר וַתַּחֲזֵק בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה־לָהּ כִּי־נַפְשָׁהּ מָרָה־לָהּ וַיהוָה הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי. (כח) וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי בֵן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה אֹתִי. (כט) וַיֹּאמֶר לְגֵיחֲזִי חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי־תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי־יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל־פְּנֵי הַנָּעַר. (ל) וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ. (לא) וְגֵחֲזִי עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּשְׁעֶנֶת עַל־פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר. (לב) וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבָּיְתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל־מִטָּתוֹ.

למדה קל וחומר מאברהם: מה אברהם יצא בחמור ובשני נערים, אף אני אצא באתון ובנער מה אברהם חבש חמורו, אף אני אחבוש אתוני מה אברהם הלך אל המקום אשר אמר לו האלוהים, ארוצה אף אני עד האלוהים מה אברהם הלך שלושה ימים ולא עצר אפילו לשם דיבור, אף אני ארכב בלא עצירה מה אברהם קיווה 'ונשובה', אשובה אף אני.

קפצה הדרך לשרה, והגיעה להר המוריה בשעה שהעלה אברהם את יצחק על המזבח לא השגיחה שרה באברהם, ואף ביצחק, אפילו שדמם לבה למראיתו. ניגשה עד המקום.

רעשה פמליה של מעלה: מה ליל דת אשה בינינו? ניגשו להודפה. היסה אותם הקדוש ברוך הוא: נפשה מרה לה, הרפו לה, ותגד לי.

אמרה לפניו: ריבונו של עולם, הֲשאלתי בן מאתך, הלוא אמרתי לא תשלה אותי.

אמר הקדוש ברוך הוא למלאך: חגור מותניך וקח משענתי, וּקרא אל אברהם לבל ישלח ידו אל הנער ולבל יעשה לו מאומה. ירד המלאך וקרא: אברהם! אברהם! שלום לך! שלום לאשתך! שלום לילד!

אמרה שרה אם יצחק: חי נפשך אם אעזבך. ויבוא ה' אתה עד למזבח שעליו היה יצחק עקוד.

והנה שב המלאך. אמר להם: אברהם אינו מקשיב אליי ואינו שומע בקולי. אומר הוא 'אוציא ממנו טיפת דם. וירא ה' והנה יצחק עקוד מושכב על המזבח.

(לג) וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה. (לד) וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל־הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל־פִּיו וְעֵינָיו עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיָּחָם בְּשַׂר הַיֶּלֶד. (לה) וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיְזוֹרֵר הַנַּעַר עַד־שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת־עֵינָיו (לו) וַיִּקְרָא אֶל־גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל־הַשֻּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בִנֵּךְ. (לז) וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת־בְּנָהּ וַתֵּצֵא.

אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם: כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. והוסיף: ביצחק ייקרא לך זרע. פה אל פה אדבר אתו ועם בנותיו ועם בניו, עין בעין יראו בפועל ה', כף אל כף אלווה ואנחם.

פקח יצחק את עיניו המעונות.אמר הקדוש ברוך הוא לשרה: שאי בנך. 'שאי' זוהי נשיאות שהוכנה ליצחק ולבנותיו ולבניו; 'בנך' משום שלא ייקחו אותו ממך עוד. גם אם נשיא הוא – בנך הוא.באה שרה, השתחוותה, נפלה על פניה, התפללה, נשאה את בנה ויצאה.

ולמה נקראה שרה האשה השונמית?אשה' משום הנשיות שבה, משום האישיות שבה.אין שונמית אלא נוטריקון: שונה מות, זוהי שרה שמשנה מוות והופכתו לחיים.

אוציא ממנו טיפת דם – בראשית רבה נו, ז.